

Bolu Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesinde Çalışan Evli Hemşirelerin ev Ortamında Yaşadıkları Sorunlar

**Azize
KARAHAN
Özgün BENER**

Özet

Bu Araştırma Bolu SSK Hastanesinde çalışan evli hemşirelerin çalışıyor olmalarından dolayı ev ortamında yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Bolu SSK Hastanesinde çalışan evli hemşirelerden oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Veriler SPSS 7. 0 Paket Programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Terimler: Hemşirelik, çalışma.çalışan kadın.sorumluluk.

Summary

The study was conducted for the purpose of determining married nurses who work at Bolu SSK Hospital what problems nurses experience in home environments because they are working. The research sample was made up of the married nurses who work at Bolu SSK Hospital. A questionnaire was used for data collection. The data were evaluated using SPSS 7.0 packet program and recommendations were made based on the results obtained.

Key words: Nursing, working, working woman, responsibility.

GİRİŞ

Çağdaş toplumlarda kadının çalışmasının, ekonominin, toplumun, ailenin ve kadının kendi gelişimi açısından önemi büyük ölçüde anlaşılmıştır. Dünya geneline bakıldığında son 40 yıl içinde özellikle gelişmiş olan ülkelerde çalışan kadın sayısında sistematik bir artış görülmektedir (Letvak, 2001; England and Mc Creary,1987). Örneğin, günümüzde ABD' de işgücünün %46.0' sından fazlasını kadınlar oluşturmakta, 2005 yılında bu oranın %48.0' den fazla olması beklenmektedir (Wilen, 2001). Türkiye'de toplam nüfus içindeki oranı %49,3 olan kadınların işgücüne katılımlarının (%23,0) gerek kadınlar gerekse aile ve ulusal ekonomi için önemi Kalkınma Planlarında yer almakla birlikte, işgücüne katılımları sadece düşük değil, aynı zamanda yıllara göre sürekli azalma göstermektedir. Bu azalma, kadın istihdamının tarım ağırlıklı ve kırsal kesimde üretim faaliyetlerinde faal bir role sahip yapısının yaşanan iç göçle beraber değişmesine bağlıdır. Kadın işgücünün en fazla yoğunlaşmış olduğu (%56,8) tarım sektöründen sonra en çok istihdam edildiği bir diğer sektör hizmet (%28,8) sektörüdür. Sanayi sektörü (%14,4) halen kadın işgücünün oldukça sınırlı olduğu bir sektör olma özelliğini korumaktadır. Toplam 27.607.047 olan kadın nüfusun yarısından fazlasını (%61,9) evli kadınlar oluşturmakta, bu oranın da sadece %27,2'si işgücüne katılmaktadır(T.C.Başbakanlık.K.S.S.Gn.Md. 2001 ;T.C. Başbakanlık A.A.K, 2002; T.C.Başbakanlık K.S.S.Gn.Md. 1998). Kadınların çalışma yaşamına girmeleri giderek artsa da bu değişimin henüz toplumsal yapının taşıdığı kemikleşmiş cinsiyetçi rol farklılaşmasını büyük oranda değiştirmedeği görülmektedir (Yeşiltuna,1998). Geleneksel değer ve tutumların halen süregelmesi nedeniyle kadının öncelikli yeri olarak evi ve ailesi gelmekte ve toplumsal rollerini üstlenmesi beklenmektedir (Çağdaş Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücünün Konumu, 2003). Kadın çalışma hayatında iş ve aile yaşamını bağdaştırma, evdeki ve dışarıdaki rolü arasında uyum sağlama sorunuyla karşı karşıya gelmektedir. Dolayısı ile kadın çalışsa da, yine kadın ve anne olma rolünü ve bunun getirdiği sorumlulukları yüklenmekte ve çoklukla bu üç rolün (çalışan kadın, eş, anne) çerçevesinde bir çalışma/ yaşama temposu sürdürmektedir. Kısacası çalışan kadın için işten sonra evde de ikinci bir işgünü, iş zamanı yaşanmaktadır (T.C.Başbakanlık A.A.K, 2002). Çalışma ve aile yaşamı arasında kalan kadın, iki önemli rolün gereklerini tam anlamıyla yerine getirmeye çalışırken bir ikilemde kalmakta ve bu ikilemin kadının aşırı rol yüklenmesine yol açtığı görülmektedir. Ayrıca kadının çalışması nedeni ile ailede anlaşmazlık, stres,gerginlik, eşlerin birbirine destek olmaması gibi aile sorunları da

yaşanabilmektedir (Çağdaş Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücünün Konumu,2003; Kıray,1991). Toplumda kadına ait kabul edilen faaliyetlerde çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında önemli farklılıklar gözlenmemektedir. Kadının bu işleri tek başına yapma oranı, çalışan ve çalışmayan kadın arasında %10'luk bir fark göstermektedir. Bu farklılığın kaynağı, kadının işleri eşi ile birlikte yapmasından değil, diğer aile fertlerinden gördüğü destek olarak açıklanmaktadır (İlkkaracan, 1998). Pek çok kültürde kadınlar tarihsel olarak annelik rolü içinde tanımlanmışlardır. Çalışan kadınların %88.0' i anne konumundadır ve çocukları için rutin olarak kendi zamanlarından fedakarlık yapmaktadırlar. Teknolojik gelişim ev işlerini kolaylaştırırsa da ev işlerinde harcanan zamanın küçük çocuklu kadınların %70.0' ine fazladan iş yükü getirdiği belirtilmektedir. Bunun yanında hastalanan çocuğun doktora götürülmesi gibi ailenin acil gereksinimleri de büyük oranda kadınlar tarafından üstlenilmektedir (Letvak,2001). Çalışan kadınların büyük bir bölümü aile ve kariyerleri arasında çatışma yaşamakta ve çocuklarıyla yeterince ilgilenemediği için suçluluk duymaktadır. Nazlı (1995)tarafından yapılan araştırmada; kadınların %54.0' ü eve ya da aileye ilişkin beklenmedik durumların ortaya çıkması halinde izin alamadıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmada kadınlar, aile ve evsel rollere yeterince zaman ayıramamaktan dolayı suçluluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Gönüllü (1994)' nün araştırmasında; kadınların yemek, bulaşık, ütü, çamaşır ve çocuk bakımı gibi ev işlerinin büyük bir bölümünü üstlendiği, sayılan görevlerin erkekler tarafından gerçekleştirilmesinin ise hiçbir seçenekte %2.0' ye ulaşmadığı saptanmıştır. Çalışma yaşamısındaki tüm ilerlemelerine rağmen, kadınlar hala ev işlerinin bir uzantısı olarak görülen geleneksel işkollarında yoğunlaşmakta ve daha çok düşük ücret almaktadırlar. Kadının işi geleneksel olarak gerek evde, gerekse iş hayatında başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı olmayı içerdiğinden kadınların ağırlıklı olarak çalıştığı alanlar sekreterlik, hemşirelik, hosteslik, öğretmenlik, temizlik veya endüstri işçiliği gibi meslek veya işleri içermektedir (Osborne,1993). Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde çalışan kadınların %40.0' dan fazlası sadece sağlık ve sosyal hizmetler, eğitim ve satış işleri olmak üzere 3 sektörde çalışmaktadırlar (Reports From Around the World, 2000). Türkiye' de meslek sahibi kadınların oranı % 4.8 olup ağırlıklı olarak hizmet sektörü içinde yer alan eğitim ve sağlık sektöründe çalışmaktadırlar. Sağlık sektöründe çalışanlar içinde ise en büyük bölümü hemşireler oluşturmaktadır (Devlet İstatistik Enstitüsü, 2003).

Dünya genelinde kadınlar çağlar boyu "bakım sağlayan/ veren" olarak görülmüşlerdir. Gerek Doğu gerekse Batı kültürlerinde kadın, doğasına uygun olarak "iyileştirici" vasfını benimsemiştir. Hemşirelik mesleği bu nedenle uzun zamandır kadın işleri sıralamasında en başlarda yer almıştır. 19 yy' da hemşirelikte ilerlemeler kadın hareketlerine paralel gitmişse de hemşireler, sağlık alanında cinsiyet ayrımcılığına karşı yeterince organize olmamışlardır. Feministler, hemşirelerin ideal kadın imajını yıkmamak için feminizmi kabul etmekte isteksiz davrandığını belirtmektedirler. Hemşirelik kimliğindeki uysal kadın imajının, hemşirelerin kariyer sahalarının kısıtlanmasına yol açtığı ve bu durumun hemşireliğin geleneksel kadın rollerinin dışına çıkmasını zorlaştırdığı belirtilmektedir (Letvak, 2001; Ferre1987).

Hemşirelik mesleği, alışılmışın dışında iş saatleri olması, gelişmiş kişisel ilişkiler gerektirmesi ve iş bulma olanağının daha iyi olması nedeniyle kadın için uygun bir meslek olarak görülmektedir (Letvak,2001).

Bunun yanında hemşireler çalışan kadınların bir grubu olarak, en fazla şikayet eden meslek grubu arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Çalıştıkları ortamda sayı olarak az olmaları buna karşın artan sayıda hastaya bakmaları, bakım sorumluluğu almaları, işin niteliğine göre düşük ücret almaları, uzun ve düzensiz saatlerde çalışmaları gibi faktörler bu mesleğin çok stresli olarak nitelendirilmesine yol açmaktadır. Özellikle ev ve aile sorumluluğu olan hemşireler için bu durum daha büyük bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durumda hemşireler kendi meslekleri yanında geleneksel diğer kadın rollerini de yerine getirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum hemşirelerin hem çalışma yaşantısını hem de ev ve aile sorumluluklarını etkilemekte ve daha fazla stres yaşamalarına yol açabilmektedir. Yapılan bu araştırma Bolu SSK Hastanesi'nde çalışan evli hemşirelerin çalışıyor olmalarından dolayı ev ortamında yaşadıkları sorunları belirleyebilmek ve geçerli olabilecek önerilerde bulunabilmek amacıyla yapılmıştır.

• ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma Bolu İli SSK Hastanesi' nde yapılmış bir pilot araştırma niteliğindedir Bolu SSK Hastanesi 85 yataklı prefabrike bir yapıdır. Hastane bünyesinde; dahiliye, cerrahi, kadın doğum servisleri, ameliyathane, acil ve poliklinikler yer almaktadır. Hastanenin bünyesinde kreş bulunmamaktadır. Hastanede 79 hemşire görev yapmaktadır. Hemşireler nöbet sistemine göre çalışmakta, nöbete kalan hemşireler ertesi gün saat 12.00' ye kadar göreve devam etmektedirler. Haftalık çalışma saatleri 45 saat olup ayda ortalama 3-4 nöbet tutmaktadırlar. Araştırma evrenini hastanede çalışan toplam 79 hemşireden evli olan 52 hemşire oluşturmaktadır. Örneklem evli hemşirelerin tümü alınmış ancak anket uygulamasının yapıldığı tarihlerde raporlu olan

4 hemşire ve çalışmaya katılmak istemeyen 4 hemşire örneklem dışı kaldığından araştırmanın anket formunun uygulanması 44 hemşire ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmış ve bu form araştırmacı tarafından konuya yönelik literatür taraması sonucunda oluşturulmuştur. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde hemşireleri tanımlayıcı bilgiler yer almakta, ikinci bölümde evli hemşirelerin çalışıyor olmalarından dolayı ev ortamında yaşadıkları sorunları belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Veriler önce herhangi bir değışkene bağlı kalmaksızın analize tabi tutulmuş ve toplam görüşülen kişi sayısı esas alınarak mutlak sıklık ve yüzde değerleri gösteren frekans tabloları hazırlanmıştır. Daha sonra evlilik süresi esas alınarak ev ortamında yaşanan sorunlara ilişkin çapraz tablo oluşturulmuştur. Bu tabloya ilişkin verilerin istatistiksel değerlendirmesi SPSS Win programında ki-kare analizi ile yapılmıştır.

• BULGULAR VE TARTIŞMA

Hemşireler ile İlgili Tanımlayıcı Bilgiler

Hemşirelerin % 52.3'ü 20-29 yaş grubunda yer almakta bunu %25.0 ile 30-39, %22.7 ile de 40 yaş ve üzeri grupta yer alanlar izlemektedir. Açıköğretim Önlisans programı mezunu hemşireler (%40.9) ilk sırada yer alırken, Sağlık meslek lisesi mezunları ikinci (%38.7) ve Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu olanlar üçüncü (%15.9) sırada yer almaktadır. Hemşirelerin %43.2' si evliliklerinin ilk 6 yılı içindedir. Hemşirelerin yarıya yakınının (%43.2) eşleri memur olarak çalışmaktadır Gönüllü (1994)' nün yaptığı araştırmada lise mezunu kadınların %32.6' sının eşlerinin memurluk yaptıkları bulunmuştur. Hemşirelerin eşleri eşit oranlarda lise (%45.0) ve yüksek okul (%45.0) mezunlarından oluşmaktadırlar. Nazlı (1995)' nin yaptığı araştırmada meslek sahibi olan çalışan kadınların, kendileri gibi eşlerinin de üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Hemşirelerden çocuk sahibi olanların oranının (% 88.7) çocuk sahibi olmayanlardan (%11.3) yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum araştırmada 20-29 ve 30-39 yaş grubunda yer alan hemşirelerin oranının fazla olduğunun bulunmuş olması ile bağlantılı düşünülebilir. Çocuğu olan hemşirelerin %59.0' unun tek çocuğa sahiptirler. Gönüllü (1994) araştırmada kadınların %8.1' i nin çocuklarının olmadığını, iki çocuğu olan kadınların oranının yüksek olduğunu bulmuştur. Nazlı (1995)' nin çalışmasında ise uzman meslek sahibi olan kadınların %70' inin tek çocuk sahibi olduğu belirlenirken, memurlarda iki çocuğa sahip olanların (%60.0) ilk sırada yer aldığı belirlenmiştir. Çalışmada tek çocuklu hemşirelerin oranının yüksek bulunmuş olması araştırmaya alınan grubun eğitimli ve sağlık personeli olmasından kaynaklanıyor olabilir (Tablo 1).

Tablo 1 .Hemşireler ile İlgili Tanımlayıcı Bilgilerin Dağılımı

Tanımlayıcı Bilgiler	SAYI (n:44)	%
Yaş		
20-29 Yaş 30-39 Yaş 40 yaş ve üzeri	23 11 10	52.3 25.0 22.7
Mezun Olunan Okul		
Sağlık Meslek Lisesi Açık Öğretim Önlisans P. Sağlık Meslek Yüksekokulu Hemşirelik YO	17 18 2 7	38.7 40.9 4.6 15.9
Evlilik Süresi		
0-6 yıl 7-11 Yıl 12 yıl ve üzeri	19 10 15	43.2 22.7 34.1
Eşin Mesleği		
Serbest İşçi Memur Emekli İşsiz	10 9 19 5 1	22.7 20.5 43.2 11.4 2.2
Eşin Eğitim Durumu		
Lise Yüksekokul Diğer	20 20 4	45.5 45.5 9.0
Çocuk Sahibi Olma Durumu		
Var Yok	39 5	88.7 11.3
Toplam	44	100.0
Çocuk Sayısı	Sayı (n:39)	%
1 2 3	23 14 2	59.0 35.9 5.1
Toplam	39	100.0

• Hemşirelerin İş Yaşamına İlişkin Bilgiler

Hemşirelerin iş yaşamına ilişkin durumları incelendiğinde; 0-9 yıl ile 10 yıl ve üzerinde çalışan hemşirelerin eşit oranlarda olduğu (%50.0) ve çalışılan üniteler içinde cerrahi ünitelerinin (%31.8) ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Hemşirelerin % 88.6' sını nöbet tutarken, yönetici konumunda olan, sağlık sorunları olan ve ileri yaştaki hemşireler (%11.4) nöbet tutmamaktadır. Hemşireler eşit oranlarda (%36.4) ayda 3, 4 ve daha fazla sayıda nöbet tuttuklarını

belirtmişlerdir. Bu durum hemşirelerin haftanın en az bir gününü tamamıyla ev dışında ailesinden uzak olarak geçirdiğini göstermektedir (Tablo 2).

• Hemşirelerin Ev Yaşamına İlişkin Bilgiler

Hemşirelerin %68.2'sinin eşi ve çocuklarıyla birlikte yaşadığı görülmektedir. Bu durum hemşirelerin ağırlıklı olarak çekirdek aileye sahip olduklarını göstermektedir (Tablo 3). Hemşirelerin yarısından çoğu (%56.8) ailelerinin gelir

durumunu yeterli olarak ifade ederken yaklaşık 1/3' ü (%29.6) yetersiz olduğunu belirtmiştir. Hemşirelerin %52.3'nün ev işlerinde yardım aldıkları ve yardım edenler içinde eşlerin ilk sırada (%43.5) olduğu görülmüştür (Tablo 3). Bener (1989)'in çalışmasında, çalışan kadınların %61.6'sının ev işlerinde yardım aldıkları belirlenmiştir. Ev işlerinde ücretli yardımcı, komşu ve yakın akrabalarından yardım alanların oranı % 21.7' dir. Babaoğul ve Hınçal (1992)' in yaptığı araştırmada kadınların %55.0' i ev işlerinde eş, çocukları ve yakınlarından yardım alırken, %45.0' i ücretli yardımcılarından yararlanmaktadırlar. Nazlı (1995)' nin çalışmasında kadınların %60.0' ı, ev işlerinde eşlerinin kendilerine yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Aktaş (1999)'in çalışmasında ise kadınların %23.6' sı her işi kendilerinin yaptığını belirtmiştir.

Tablo 2. Hemşirelerin İş Yaşamına İlişkin Bilgilere Göre Dağılımı

İş Yaşamına İlişkin Bilgiler	SAYI	%
Hemşire Olarak Çalışma Süresi		
0-9 yıl 10 yıl ve üzeri	22	50.0
Çalışılan Ünite		
Cerrahi Üniteleri Dahiliye Üniteleri	143	31.8
Kadın Doğum/Çocuk Üniteleri	8	6.8
Ameliyathane Diğerleri (acil, yönetim, laboratuvar)	127	18.2
		27.3
		15.9
Nöbet Tutma Durumu		
Evet	39	88.6
Hayır	5	11.4
Ayda Tutulan Nöbet Sayısı		
Nöbet tutmayan	5	11.4
2 3	7	15.8
4+	16	36.4
	16	36.4
Toplam	44	100.0

Çocuk sahibi olan 39 hemşirenin yarısından fazlası (% 66.7) çocuklarının bakıma gereksinimi olduğunu belirtmiştir. Bu durumda hemşirelerin sorumlulukların daha fazla artacağı düşünülebilir. Hemşirelerin %92.3'ü çocuklarına bakan kişiden memnun olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 3).

ABD' de yapılan bir araştırmada çalışan annelerin %67.0' sinin 5 yaş ve altında çocuğa sahip olduğu ve çocuk bakımı için büyük ücretler ödemek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu kadınların %56.0' sı ise uygun şekilde bakım verecek birisini bulamamanın güçlüğünü yaşadıklarını belirtmişlerdir (Repors From Around the world,2000). Çalışmada bakıma gereksinimi olan çocuklara öncelikle (%42.1) hemşirelerin kendi

aile ve yakınlarının baktığı belirlenmiştir. Babaoğul ve Hınçal (13)' in yaptığı çalışmada çalışan kadınların çocuklarına %58.3 kendi yakınları bakarken, %41.7 oranında bakıcı, kreş gibi ücretli bakım hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. Aktaş (1999)' in çalışmasında çocukların bakımını %24.9 kreş, %41.5 aile büyükleri, %29.3 bakıcının gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3. Hemşirelerin Ev Yaşamına İlişkin Bilgilere Göre Dağılımı

Ev Yaşamına İlişkin Bilgiler	SAYI	%
Evde Birlikte Yaşanılan Kişiler		
Eşi ve çocuklarıyla Eşiyle Eşi, Çocukları ve Kendi Ailesiyle Diğer (çocuklarla, eşinin ailesiyle vb)	30 5	68.2
	5 4	11.4
		11.4
		9.0
Ailenin Gelir Durumu		
Yeterli	25	56.8
Yetersiz	136	29.6
İdare eder		13.6
Ev İşlerinde Yardım Alma Durumu		
Evet	23	52.3
Hayır	21	47.7
Toplam	44	100.0
Ev İşlerinde Yardım Eden Kişi Sayı (n:23)		
Eş Çocuklar Kendi ailesi/eşinin ailesi Diğer (temizlikçi, komşu, akraba)	10 4	43.5
	4 5	17.4
		17.4
		21.7
Toplam	23	100.0
Bakıma Gereksinimi Olan Çocuğa Sahip Olma		
Evet	26	66.7
Hayır	13	33.3
Toplam	39*	100.0
Çocuğa Bakan Kişiden Memnuniyet Durumu		
Memnun	24 2	92.3
Memnun Değil		7.7
Toplam	26	100.0

*Çocuk sahibi olan toplam hemşire sayısı

• Hemşirelerin Çalışıyor Olmaları Nedeniyle Ev Ortamında Sorun Yaşama Durumları

Hemşirelerin %90.9'u çalışıyor olmaları nedeniyle ev ortamında sorun yaşadıklarını %9.1'i sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Aktaş (1999)' in çalışmasında kadınların ev ve iş yaşantısını birlikte yürütmesi nedeniyle % 54.5' i zaman zaman sorun yaşadığını belirtirken, hiç sorun yaşamadığını belirtenlerin oranı % 2' dir. Çalışmada hemşirelerin büyük bir bölümü (%90.0) yaşadıkları sorunlarda eşlerinin desteğini aldıklarını da ifade etmektedir (Tablo 4). Hemşirelerin eşlerinden çoğunlukla destek alıyor olmaları karşılaştıkları sorunlarla daha kolay başa çıkabileceklerini düşündürülebilir. Hemşirelerin büyük bir bölümünün çalışma yaşantısı nedeniyle ev ortamında sorun yaşadığı ortaya çıkmasına rağmen

bu hemşirelerden sadece %40.0' inin çözüm önerisi sunması düşündürücüdür. Çözüm önerisi sunan hemşirelerin verdikleri cevaplara bakılacak olursa; çalışma sürelerinin kısaltılması (%37.5), nöbet izninin konulması (%29.6), bakıcı ve ev işlerinin yapan yardımcılarının olması (%25.0), hastaneye ait kreş olması (%8.3) gibi önerilerde bulunmuşlardır (Tablo 4).

Türkiye' nin 4. Dünya Kadın konferansı taahhütleri arasında:" kadının çalışmasını engelleyen en önemli faktör olan çocuk bakımı sorumluluğunun anne, baba ve devlet arasında eşit şekilde paylaşılması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması; doğum sonrasında çocuk bakımı için babaya da izin verilmesi; kadın ve erkek olsun 100 işçi çalıştıran her işyerinde kreş açılmasının gerçekleştirilmesi" yer almaktadır. Hedefler arasında; aile ve çalışma yaşamının uyumlaştırılması için günlük ve haftalık iş sürelerinin azaltılması da yer almıştır (T.C.Başbakanlık K.S.S.Gn.Md,1998). Ancak bu hedefler tam olarak gerçekleştirilememiştir.

Hemşirelerin Çalışıyor Olmaları Nedeni İle Ev Ortamında Yaşadıkları Sorunlar

Çalışıyor olmaları nedeniyle ev ortamında sorun

Tablo 4.Hemşirelerin Çalışıyor Olmaları Nedeni İle Ev Ortamında Yaşanılan Sorunlara İlişkin Bilgilerin Dağılımı

Ev Ortamında Yaşanılan Sorunlar	Sayı	%
Sorun Yaşama Durumu		
Evet	40	90.9
Hayır	4	9.1
Yaşanılan Sorunlarda Eşin Desteği		
Evet	36	90.0
Hayır	4	10.0
Sorunlar İçin Çözüm Önerisi Belirtme Durumu		
Var	16	40.0
Yok	24	60.0
Toplam	40	100.0
Sorunlar İçin Çözüm Önerileri		
Çalışma süresinin kısaltılması Nöbet izni	9	37.5
konulması Bakıcı ve ev işlerini yapan	7	29.6
birisinin olması Hastaneye ait kreş olması	6	25.0
	2	08.3
Toplam	24*	100.0

*Cevap sayısı üzerinden değerlendirilmiştir

yaşadığını belirten toplam 40 hemşireden %30.7' si ilk sırada sorun olarak çocuklarıyla yeterince ilgilenmemeyi göstermişlerdir. Daha sonra; yorgun ve sinirli olmak, sorunları aileye yansıtmak gibi kendisine yönelik sorunlar (%25.4); eşle ilgilenmeme ve eşin destek olmaması gibi eşe yönelik sorunlar (%24.4)

ve ev işlerini aksatma (%19.3) gibi sorunlar gösterilmiştir. Şanlı (2001)' nin yaptığı çalışmada kadınlar, evde sorun olan konuları; eşine yeterince zaman ayıramama (%38.9), ev işlerinin zamanında yapılmaması (%32.4), çocukların bakımı (%28.3), akraba/arkadaş ziyaretine gidememe (%5.8) ve misafir kabul edememeyi (%8.8) göstermişlerdir. Aktaş (1999)' in çalışmasında kadınlar öncelikle (%49.1) anne ve eş olmalarına rağmen çalışmak zorunda kalmaları nedeniyle çalışma yaşamında sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmada çalışıyor olmaları nedeniyle ev ortamında sorun yaşadığını belirten hemşirelerin evlilik süreleri ve ev ortamında karşılaştıkları sorunlar arasındaki ilişki incelendiğinde; evlilik süreleri 7-11 yıl olan hemşirelerde (%66.7) kendilerine yönelik sorun yaşayanların oranı, evlilik süreleri 0-6 yıl (%37.5) ile 12 ve daha fazla yıl (%53.3) olanlardan yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak bu durum istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p> 0.05) (Tablo 5).

Çalışma yaşantısı nedeniyle ev ortamında sorun yaşadığını belirten hemşirelerin evlilik süresi ve eşe yönelik sorun ifade etme durumlarına bakıldığında evliliklerinin 7-11 .yılıda olanların %66.7' si, ilk 6 yılında olan hemşirelerin %43.8' i, ve 12 yıl ve üzerinde olanların %40.0' i eşe yönelik sorun yaşadığını belirtmiştir ancak bu durum da istatistik olarak anlamlı bulunmamıştır (p> 0.05) (Tablo 5). Aktaş (1999)' in çalışmasında kadınların %17.7' si eş rolünü yerine getirmede sorunları olduğunu belirtmiştir. Hemşirelerin evlilik süreleri ve çocuklara yönelik sorun yaşama durumu incelendiğinde; çocuk sahibi olan hemşirelerden, evliliklerinin 7-11.yılında olan hemşirelerin tamamı (%100), evliliklerinin ilk 6 yılı içinde olanlarının yarısından fazlası (%64.3) ve 12 yıl ve üzerinde evli olan hemşirelerin yarıya yakını (% 46.7) çocuklarıyla ilgili sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç istatistiksel olarak da anlamlı çıkmıştır (Tablo 5). Özellikle evliliklerinin 7-11.yılında olan hemşirelerin çocuklarıyla ilgili sorun yaşaması anlamlıdır. Evliliğin bu yılları arasında birden fazla ve daha fazla bakıma gereksinimi olan çocuğa sahip olma bu sonucun ortaya çıkmasına yol açmış olabilir. Evliliklerinin ilk altı yılında olan hemşirelerin daha az sayıda çocuğa sahip olmaları ve 12 yıl ve daha fazla süredir evli olan hemşirelerin ise hem deneyimli olmaları hem de çocuklarının büyümüş olması bu sorunu daha az yaşamalarının nedeni olabilir. Aktaş (1999)' in çalışmasında kadınların %47.2' si çalışma yaşamının çocuklara zaman ayırmayı engellediğini belirtmişlerdir. Aynı çalışmada kadınların %39' u annelik rolünü yerine getirmede sorun yaşadığını ifade etmiştir. Nazlı (1995)' nin çalışmasında da kadınların %22.0' si çocuklarının yanında olmalarının gereken her durumda onlarla birlikte olmadıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma yaşantısına bağlı ev ortamında sorun yaşadığını belirten hemşirelerin evlilik süreleriyle ev işlerine yönelik yaşam durumları incelendiğinde; evlilik süreleri 12 ve daha fazla yıl olanlarda (%20.0) ev işlerine yönelik sorun yaşayanların oranı, evlilik süreleri 0-6 yıl (%37.5) ile 7-11 yıl (%66.7) olanlardan düşüktür. Bu durum evlilik süresinin artması ile birlikte kişilerin evlilik yaşantısında daha tecrübeli olmaları ve evlilik yaşantılarının düzene girmiş olmasından kaynaklandığını düşündürebilir. Ancak yapılan istatistiksel inceleme sonucunda evlilik süresi ile ev işlerine yönelik sorun yaşama durumu arasındaki ilişkinin önemli olmadığı belirlenmiştir (p_0.05) (Tablo 5).

• Sonuç ve Öneriler:

Bu araştırmaya hemşirelerin çalışıyor olması nedeniyle ev ortamında yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya katılan hemşirelerin yarısından biraz fazlası 20-29 yaş grubu içinde yer almakta, açık öğretim önlisans programı mezunları ilk sırada yer almaktadır. Hemşirelerin yarıya yakını evliliklerinin ilk 6 yılı içerisindeydi ve eşlerinin yarıya yakını memur olarak çalışmaktadır. Hemşirelerin büyük çoğunluğu çocuk sahibi iken, çocuk sahibi olan hemşirelerin yarısından çoğunun tek çocuğu bulunmaktadır. Hemşirelerin yarısı 10 yıl ve daha fazla süredir çalışırken, diğer yarısı 9 yıl ve daha az süredir çalışmaktadır. Hemşirelerin büyük bir bölümü nöbet tutmaktadır.

Hemşirelerden eşi ve çocuklarıyla birlikte yaşayanlar çoğunluktadır. %56.8'ine göre gelirleri yeterlidir. Hemşirelerin %52.3' ü ev işlerinde yardım almaktadır. Yardım alınan kişiler arasında eş ilk sırada yer almaktadır. Hemşirelerin yarısından fazlasının bakıma gereksinimi olan çocukları bulunmakta ve büyük bir bölümü çocuklarına bakım veren kişiden memnun olduğunu belirtmektedir.

Hemşirelerin çoğunluğu çalışıyor olmaları nedeniyle ev ortamında sorun yaşamaktadır. Hemşirelerin büyük bir bölümü bu sorunlarda eşlerinin desteğini almaktadır. Bu sorunlar için çözüm önerisinde bulunan hemşirelerden verilen çözüm önerilerinin ilk sırasında çalışma süresinin kısaltılması gelmektedir.

Hemşirelerin, çalışıyor olmaları nedeniyle ev ortamında yaşadıkları sorunlar; kendilerine, eşlerine, çocuklarına ve ev işlerine yönelik sorunlardır. Bu sorunlar içinde ilk sırada çocuklarla ilgili yaşadıkları sorunlar gelmektedir. Bu sorunlarla, evlilik süresi ve çocuk sayısı arasındaki ilişkiye bakılmış, evlilik yılı ve çocuklarla ilgili sorun yaşama arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Özellikle evliliklerinin 7-11 yılları

Tablo 5. Hemşirelerin Ev Ortamında Yaşadıkları Sorunlar ve Evlilik Süresine Göre Dağılımı

Evlilik Süresi	Ev Ortamında Yaşanılan Sorunlar											
	Kendisine Yönelik			Eşe Yönelik			Çocuklara Yönelik			Ev İşlerine Yönelik		
	Evet	Hayır	Toplam	Evet	Hayır	Toplam	Evet	Hayır	Toplam	Evet	Hayır	Toplam
0-6 yıl	6	37.5	10	43.8	9	26.3	9	26.3	16	46.9	14	40.0
7-11 yıl	6	66.7	3	33.3	3	33.3	9	22.5	8	80.0	8	80.0
12+ yıl	8	33.3	7	27.8	9	34.6	7	26.9	15	55.6	12	44.4
Toplam	20	50.0	20	50.0	21	52.5	24	57.7	40	100.0	37*	92.5
X ²	X ² =2.987, p=0.03			X ² =1.194, p=0.05			X ² =7.271, p=0.05			X ² =1.277, p=0.05		

*Çocuk sahibi olup, sorun yaşadığını belirten hemşire sayısı

arasında olan kadınların hepsi çocuklarıyla ilgili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Fakat diğer değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar dikkate alındığında daha önceden yapılmış olan konu ile ilgili araştırma sonuçlarının benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak araştırmanın bir pilot araştırma niteliğinde olmasından dolayı hemşire olarak çalışanların ev ortamında yaşadıkları sorunları tam olarak yansıttığını bütün meslek grubu için ifade etmek doğru olmayacaktır. Dolayısıyla konunun daha büyük örneklem grubu ve evlilik süresi ile birlikte yaş, çocuk sayısı, eşin eğitim düzeyi, çalışılan ünite v.b. değişkenlerin de dahil edileceği, mesleğe özgü çalışma koşullarının dikkate alındığı kapsamlı bir araştırma biçimde tekrarlanması önerilebilir. Bunun yanısıra hemşirelerin çalışma saatlerinin yeniden gözden geçirilmesi, esnek çalışma saatleri olarak tartışılan part time çalışma, iş paylaşımı gibi yeni çalışma biçimlerinin bir alternatif olarak sağlanması, çalışan kadınlara yönelik olarak kreş, gündüz bakımevi vb. gibi sosyal destek hizmetlerinin yaygınlaştırılması doğrultusunda çalışmalara ağırlık verilmesi, çocuk bakım sorumluluğunun devlet, anne ve baba arasında eşit paylaşılması için gereken düzenlemelerin hayata geçirilmesi çözüm önerileri olarak düşünülebilir.

KAYNAKÇA

1. Aktaş.A. (1999).Türkiye' de Çalışma Yaşamında Kadının Yükümlülükleri ve Bir Uygulama, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
2. Babaoğlu,M.,Hınçal,S. (1992)".Kadının Çalıştığı ve Çalışmadığı Ailelerin Hizmetlerden Yararlanma Durumlarının İncelenmesi", Ev Ekonomisi Dergisi, S:5, s:28-33.
3. Bener, O.(1989). Kadınların Zaman ve Para Kullanımı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi Programı Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara.
4. Çağdaş Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücünün Konumu: Bursa Örneği. Aile Yaşamında Kadın ve Karşılaştıkları Sorunlar, 2003. <http://www.tisk.org.tr/yyayin/bursa-6.htm>.
5. Devlet İstatistik Enstitüsü (2003). 2000 Genel Nüfus Sayımı . Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası..
6. England, P.,Mccreary,L (1987). "Gender Inequality in Paid Employmente, in B.B. Hess and M.M. Ferree, Analyzing Gender, California: Sage Publications.
7. Ferre, M. M (1987)." She Works hard for a Living: Gender and class on the Job" in B.B. Hess and M.M. Ferre, Analyzing Gender. California: Sage Publications.
8. Gönüllü, M. (1994). Sivas' ta Kamuda Çalışan, Farklı Eğitim Düzeyindeki Evli Memur Kadınların Sosyo-Ekonomik

Konumları, Aile İçi İlişkileri ve Aile İçi İlişkilerde Değişme Eğilimleri (Sivas Merkez İlçe Örneği), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara.

9. İlkaracan, İ (1998).75 Yılda Kadınlar ve Erkekler. Türkiye İş Bankası. İstanbul İMKB.TarihVakfı.
10. Kıray, M (1991). Çalışma Yaşamı Penceresinden Kadın Gerçekleri. İzmir.
11. Letvak,S. (2001)." Nurses as Working Women",. AORN Journal 73(3): 675-678.
12. Nazlı, A. (1995). Çalışan Evli Kadınlar İçin Normatif Öncelik Sorunu (İzmir Örneği), Ege Üniversitesi Rektörlük Araştırma Fon Saymanlığı 1194-Edeb.O2 Nolu Projeizmir
13. Osborne.K (1993)." Women's Work is Never Done", in J. Firth-Cozens and M.A.West, Women at Work, Milton Keynes Philadelphia, Open University Press.
14. Reports From Around The World: Europe-status of vwomen (2002). Wın News June 22, 3 pages.
15. Şanlı, N. (2001). Çalışan Kadınların Aile İçi Etkileşimi, Uyumu ve Karşılaştıkları Sorunlar, 1.Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu (2000' li Yıllarda Aile Hizmetleri, TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu-HÜ.Aile Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi, 403-406.Ankara.
16. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (2001). Türkiye'de Kadın 2001. Ankara: Can Reklamevi Basın Yayın Ofset Matbaacılık.
17. T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (2003). 2001 Yılı Aile Raporu.T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara: Beyda Ofset.
18. T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (1998). 1995 Yılında Pekin'de Gerçekleşen IV. Dünya Kadın Konferansı Sonuçlarının Uygulanması ve İzlenmesine İlişkin Ulasal Eylem Planı, s:28-39.
19. VVilen.T. (2001)." Women Working Overseas". Training&Development May 2001.
20. Yeşiltuna.D.C (1998). Kadınların Çalışma Yaşamında Geleneksel Yapının Etkisi. 4. Ulusal Kadın Çalışmaları Toplantısı "Kadın Sorunlarının Çözümüne Yönelik Doğru Yöntem, Strateji ve Politikalar". Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Ege Kadın Araştırmaları Derneği Yayını. İzmir: Bornova Can Ofset.